

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI

www.ms.gov.pl

Projekt finansowany przez Powiat Czarnkowsko-Trzcianecki
zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej

POWIAT
CZARNKOWSKO
-TRZCIANECKI

HONESTE VIVERE
FUNDACJA

PORADNIK PRAWNY

ROZWÓD

O CZYM SĄD ORZEKA W WYROKU ROZWODOWYM

FUNDACJI HONESTE VIVERE

ul. Amałowicza-Tatara 7,
04474 Warszawa

www.honestevivere.org

telefon: +48 22 379 75 92

fax: +48 22 349 26 20

e-mail: kontakt@honestevivere.org

ROZWÓD – O CZYM SĄD ORZEKA W WYROKU ROZWODOWYM

KIEDY ORZECZENIE ROZWODU JEST DOPUSZCZALNE?

Jeżeli między małżonkami nastąpił zupełny i trwały rozkład pożycia, każdy z małżonków może żądać, ażeby sąd rozwiązał małżeństwo przez rozwód.

Co to oznacza, że rozkład pożycia jest zupełny?

Oznacza to, że pomiędzy małżonkami ustały wszelkie więzi:

- emocjonalne (brak uczucia),
- fizyczne (brak współżycia)
- gospodarcze (co do zasady oddzielne prowadzenie gospodarstwa domowego).

Dla zupełnego rozkładu pożycia **konieczne jest ustanie wszystkich trzech ww. więzi łącznie**. Zachowanie co najmniej jednej z nich sprawia, że nie można mówić o pozytywnej przesłance orzeczenia rozwodu, co powinno skutkować oddaleniem powództwa przez sąd.

Brak wspólnoty duchowej będzie zawsze objawem rozkładu pożycia.

Ustanie wspólnoty fizycznej może niekiedy nie stanowić objawu rozkładu, jeżeli wynika ono z okoliczności niezależnych od małżonków lub z ich zgodnej woli uzasadnionej okolicznościami życiowymi, np. ustanie współżycia fizycznego na skutek choroby małżonka, długotrwałego pobytu w szpitalu jednego z małżonków, długotrwałego wyjazdu np. w celach zarobkowych.

Natomiast istnienie więzi cielesnej, mimo braku więzi duchowej i gospodarczej, świadczy o tym, że rozkład pożycia nie ma charakteru zupełnego.

Więź gospodarcza na ogół przejawia się we wspólnym zamieszkiwaniu, prowadzeniu wspólnego gospodarstwa domowego, posiadaniu wspólnego majątku (choć niekoniecznie, bowiem w małżeństwie może trwać silna więź gospodarcza, pomimo, że pomiędzy małżonkami istnieje ustrój rozdzielnności majątkowej, czyli tzw. potocznie intercyza).

W praktyce często zdarzają się sytuacje, w których przy zupełnym braku więzi emocjonalnej i fizycznej pomiędzy małżonkami zostają zachowane pewne elementy więzi gospodarczej. Najczęściej ta ograniczona więź gospodarcza przejawia się w konieczności wspólnego zamieszkiwania małżonków i ponoszenia w związku z tym wspólnych opłat tj. czynszu, opłat za media, rat kredytu hipotecznego. Konieczność taka najczęściej wynika z braku możliwości finansowych małżonków, aby wynająć lub zakupić inną nieruchomość, w której drugi małżonek mógłby zamieszkiwać, szczególnie w sytuacji, gdy wspólne mieszkanie małżonków obciążone jest kredytem hipotecznym, który małżonkowie zaciągnęli wspólnie na wiele lat.

W takiej sytuacji rozkład pożycia może być mimo to uznany przez sąd za zupełny, jeśli utrzymanie pewnych elementów więzi gospodarczej wynika właśnie ze szczególnych okoliczności.

Z praktyki sądowej wynika, że w sytuacji, gdy taka ograniczona więź gospodarcza jednak funkcjonuje, Sąd ustala jej zakres poprzez zadawanie pytań małżonkom zmierzających do ustalenia np. czy małżonkowie wspólnie, czy też oddzielnie robią zakupy spożywcze, czy wspólnie, czy też oddzielnie przygotowują i spożywają posiłki, czy wspólnie, czy też oddzielnie przygotowują i celebrują święta, czy mają oddzielne półki w lodówce, czy robiąc pranie, każde z małżonków osobno pierze swoje rzeczy.

Przy tym, wszelkie wątpliwości powinny być rozstrzygane „na korzyść małżeństwa”.

Co to oznacza, że rozkład pożycia ma być trwały?

Rozkład pożycia jest trwały, gdy **brak jest perspektyw powrotu małżonków do wspólnego pożycia, brak jest szans na uratowanie małżeństwa**. Dla przyjęcia takiego założenia wystarczy oparta na doświadczeniu życiowym ocena, że w okolicznościach konkretnej sprawy, powrót małżonków do wspólnego pożycia nie nastąpi. Przy czym istotne znaczenie przy ustalaniu trwałości rozkładu pożycia ma czas jego trwania. Im rozkład pożycia jest dłuższy, tym większe prawdopodobieństwo jego trwałości. Upływ kilku lat od początku ustania więzi pozwala domniemywać, że rozpad ma charakter trwały. Choć w praktyce orzeczniczej zdarzają się sytuacje, gdy przesłanka trwałości zostaje uznana za spełnioną po upływie kilku miesięcy od ustania pożycia. **Nie ulega wątpliwości, że rozkład ma charakter trwały, w sytuacji, gdy małżonkowie lub jedno z małżonków pozostają w nowych związkach, szczególnie, gdy w związkach tych narodziły się dzieci.**

KIEDY ORZECZENIE ROZWODU NIE JEST DOPUSZCZALNE?

Nawet w sytuacji, gdy zostaną spełnione pozytywne przesłanki orzeczenia rozwodu, tj. nastąpił zupełny i trwały rozkład pożycia małżeńskiego, orzeczenie rozwodu nie będzie dopuszczalne, w sytuacji, gdy:

- orzeczenie rozwodu byłoby sprzeczne z dobrem wspólnych małoletnich dzieci
- orzeczenie rozwodu byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego
- orzeczenia rozwodu żąda małżonek wyłącznie winny rozkładowi pożycia.

Kiedy orzeczenie rozwodu jest sprzeczne z dobrem wspólnych małoletnich dzieci?

W uchwale z 18.03.1968 r., III CZP 70/66, LEX nr 657, Sąd Najwyższy wskazał na następujące kryteria pozwalające stwierdzić istnienie negatywnej przesłanki rozwodu, jaką stanowi dobro wspólnych małoletnich dzieci:

- 1) należy rozważyć, **czy rozwód nie spowoduje osłabienia więzi z dziećmi tego z małżonków, przy którym dzieci nie pozostaną**, w stopniu mogącym ujemnie wpłynąć na wykonywanie jego obowiązków rodzicielskich;
- 2) **jeżeli rozwód dotyczyć ma małżeństwa wielodzietnego, w którym obowiązek utrzymania i wychowania małoletnich dzieci w pełni wyczerpuje możliwości zarobkowe i majątkowe małżonków**, to względ na dobro tych dzieci może przemawiać przeciwko orzeczeniu rozwodu i otworzeniu w ten sposób ich rodzicom możliwości założenia nowej rodziny;
- 3) orzeczenie rozwodu doprowadzi **do zaspokajania potrzeb materialnych i moralnych dzieci w mniejszym stopniu niż obecnie**;
- 4) orzeczenie rozwodu **pogłębi konflikt rodziców co do wychowywania dzieci.**

Ponadto sąd powinien brać pod uwagę **wiek dzieci, ich dotychczasowe stosunki z rodzicami, jak również stan zdrowia i stopień wrażliwości dzieci.**

W praktyce orzeczniczej istotnym dowodem w tym zakresie jest opinia biegłych psychologów, którzy po badaniu zarówno rodziców, jak i dzieci dokonują oceny, czy rozwód nie będzie sprzeczny z dobrem małoletnich. Po dowód z opinii biegłych psychologów sąd sięga zazwyczaj w przypadku sporu rodziców co do sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania dzieci lub sposobu i wymiaru kontaktów tego rodzica, z którym dzieci na stałe nie zamieszkują.

W przypadku, gdy pomiędzy rodzicami nie ma sporu w tych obszarach oraz gdy dodatkowo rodzice złożą do sądu porozumienie wychowawcze dotyczące ich dzieci, sąd ogranicza postępowanie dowodowe w tym zakresie do przesłuchania jednego świadka

na okoliczność tego, czy rozwód nie będzie sprzeczny z dobrem wspólnych małoletnich dzieci.

Kiedy orzeczenie rozwodu jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego?

W uchwale pełnego składu Izby Cywilnej z 18.03.1968 r., III CZP 70/66, LEX nr 657, Sąd Najwyższy uznał, że **orzeczenie rozwodu jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego wtedy, gdy z zasadami tymi nie dałoby się pogodzić rażącej krzywdy, jakiej doznałby małżonek sprzeciwiający się orzeczeniu rozwodu albo gdy przeciw rozwodowi przemawiają poważne względy natury społeczno-wychowawczej**, powstałe na tle złego traktowania i złośliwego stosunku współmałżonka lub dzieci albo innych przejawów lekceważenia instytucji małżeństwa i rodziny lub obowiązków rodzinnych.

W praktyce orzeczniczej za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego uznaje się orzeczenie rozwodu, gdy np. jedno z małżonków jest nieuleczalnie chore, wymaga opieki materialnej i moralnej współmałżonka, a rozwód stanowiłby dla niego rażącą krzywdę (zob. wyrok SN z 25.05.1998 r., I CKN 704/97, LEX nr 529702). Za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego może być w pewnych okolicznościach uznane żądanie orzeczenia rozwodu w przypadku podeszłego wieku małżonków oraz długiego stażu małżeńskiego.

Żądanie rozwodu przez małżonka wyłącznie winnego rozkładu pożycia

Żądanie rozwodu przez małżonka wyłącznie winnego rozkładu pożycia stanowi negatywną przesłankę orzeczenia rozwodu, która ma dwa wyjątki:

- zgodę drugiego małżonka na rozwód
- uznanie przez sąd, że odmowa zgody na rozwód jest w danych okolicznościach sprzeczna z zasadami współżycia społecznego.

Zgoda małżonka niewinnego powinna być wyraźna i wyrażona wprost przed sądem orzekającym o rozwodzie. W wytycznych wymiaru sprawiedliwości i praktyki sądowej zawartych w uchwale z 18.03.1968 r., III CZP 70/66, LEX nr 657, Sąd Najwyższy wskazał, że: „Kwestię niedopuszczalności rozwodu ze względu na rażące pokrzywdzenie współmałżonka należy oceniać w świetle zasad humanitaryzmu z właściwym uwzględnieniem czasu trwania małżeństwa, rozkładu jego ciężarów, sytuacji obojga małżonków, a w szczególności ich wieku, stanu zdrowia, zdolności do zaspokajania potrzeb osobistych i innych okoliczności, mogących charakteryzować materialne i moralne warunki życiowe obojga małżonków”.

W praktyce orzeczniczej odmowa zgody małżonka niewinnego jest traktowana jako sprzeczna z zasadami współżycia społecznego, m.in. w następujących przypadkach:

- jeżeli odmowa zgody na rozwód służy tylko chęci zmanifestowania przewagi nad małżonkiem domagającym się rozwodu i przeszkodzenia w ułożeniu sobie przez niego życia osobistego;
- jeżeli małżonek niewinny kieruje się wyłącznie szykaną, pod wpływem uczuć zemsty i nienawiści pod adresem małżonka winnego.

Co istotne, zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego motywy moralne i religijne odmowy zgody na rozwód nie są sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (wyrok SN z 10.09.1997 r., II CKN 292/97, LEX nr 847115).

To na małżonku wyłącznie winnym spoczywa ciężar udowodnienia, że drugi małżonek, odmawiając zgody na rozwód, narusza zasady współżycia społecznego, czyli postępuje w sposób, który przy zastosowaniu kryterium obiektywnego może zostać uznany za moralnie naganny.

O CZYM SĄD ORZEKA W WYROKU ROZWODOWYM?

Wyrok sądu rozstrzyga przede wszystkim o tym, że małżeństwo przestaje istnieć. Datą ustania małżeństwa jest dzień uprawomocnienia się wyroku rozwodowego.

W wyroku rozwodowym sąd ma także obowiązek rozstrzygnąć:

- z urzędu: o winie, władzy rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem, kontaktach rodziców z małoletnim dzieckiem oraz o alimentach dla małoletniego dziecka, czasowym korzystaniu z mieszkania (przez czas wspólnego zamieszkiwania w nim rozwiedzionych małżonków), jeżeli małżonkowie zajmują wspólne mieszkanie;
- na żądanie jednego z małżonków: o eksmisji małżonka, podziale majątku wspólnego, alimentach dla małżonka,
- na zgodny wniosek małżonków: o podziale mieszkania albo o przyznaniu mieszkania jednemu z małżonków, jeżeli drugi małżonek wyraża zgodę na jego opuszczenie bez dostarczenia lokalu zamiennego i pomieszczenia zastępczego, o ile podział bądź jego przyznanie jednemu z małżonków są możliwe.

Orzeczenie o winie

Kwestia tego, czy lub który z małżonków ponosi winę za rozkład pożycia może być rozstrzygnięta **tylko w wyroku rozwodowym**.

Istnieją cztery możliwe rozstrzygnięcia sądu w zakresie winy w rozkładzie pożycia małżeńskiego:

- z wyłącznej winy jednego z małżonków,
- z winy obojga małżonków,
- bez orzekania o winie,
- z ustaleniem, że żadne z małżonków nie ponosi winy.

Co istotne, sąd zaniecha orzekania o winie na zgodne żądanie obojga małżonków. Każde z małżonków musi, więc złożyć do sądu wnioski o to, aby rozwód został orzeczony bez orzekania o winie. **Skutek takiego orzeczenia jest taki, jak gdyby żaden z małżonków nie ponosił winy.**

Jeśli choć jeden z małżonków wnosi o rozwód z orzeczeniem o winie, sąd musi ustalić, który z małżonków taką winę ponosi.

Przez winę za rozkład pożycia rozumie się takie zachowanie małżonka (działanie albo zaniechanie), które narusza obowiązki określone przepisami prawa lub zasadami współżycia społecznego i prowadzi do trwałego i zupełnego rozkładu pożycia małżeńskiego.

Zachowanie małżonka musi być zawinione, a więc zależne od jego woli. Do przypisania winy nie jest konieczne, aby małżonek miał zamiar doprowadzenia swoim działaniem lub zaniechaniem do rozpadu małżeństwa. Wystarczy tylko, że mógł on przewidzieć skutki swego postępowania.

W praktyce niezwykle trudno jest osiągnąć rozwód z orzeczeniem o winie jednego tylko małżonka. Wynika to z faktu, że sąd nie stopniuje winy. Mówiąc krótko: 1% winy, to też wina. Przypadki, w których Sąd orzeka winę wyłącznie jednego z małżonków najczęściej sprowadzają się do:

- przemocy fizycznej lub psychicznej w stosunku do współmałżonka,
- alkoholizmu,
- narkomanii,

- odmowy współżycia,
- marnotrawienia pieniędzy,
- braku przyczyniania się do zaspokajania rodziny,
- hazardu,
- zdrady.

Choć sam zarzut niewierności, nie zawsze wystarcza do uzyskania satysfakcjonującego rozstrzygnięcia, gdyż **zdrada może być często skutkiem, a nie przyczyną długoletnich problemów małżeńskich.**

Natomiast winy małżonka nie można stwierdzić w takich sytuacjach, jak na przykład agresywne zachowanie małżonka spowodowane chorobą psychiczną, z wyłączeniem przypadku, gdy małżonek świadomie nie podejmuje leczenia, brak współżycia z powodu choroby jednego z małżonków, wyłączającej taką możliwość. W takich sytuacjach, sąd co do zasady powinien orzec, że żaden z małżonków nie ponosi winy za rozkład pożycia.

Co daje orzeczenie o winie w wyroku rozwodowym?

Motywe, którym małżonkowie najczęściej kierują się wnosząc o orzeczenie wyłącznej winy drugiego małżonka jest **satysfakcja moralna, zadośćuczynienie poczuciu krzywdy**, której doznał małżonek niewinny. Proces rozwodowy, w którym sąd orzeka o winie jest jednak zwykle procesem długotrwałym, wieloletnim, angażującym w konflikt rozwodowy rodziny i przyjaciół małżonków. Często zatem po takim wieloletnim procesie, w który małżonkowie angażują wiele sił i środków dla udowodnienia swoich racji, satysfakcja ta może okazać się złudna.

Orzeczenie o winie ma też jednak swój aspekt finansowy oraz niesie za sobą konsekwencje prawne w postaci obowiązku alimentacyjnego pomiędzy rozwiedzionym i małżonkami.

Małżonek, który został uznany za wyłącznie winnego rozpadu małżeństwa, **nie może żądać od swojego byłego niewinnego małżonka alimentów**, nawet jeśli małżonek wyłącznie winny znalazł się w **niedostatku**, a więc nie ma żadnych środków na pokrycie swoich niezbędnych potrzeb.

Małżonek niewinny może żądać zasądzenia przez sąd alimentów od małżonka wyłącznie winnego, nawet jeśli nie znajduje się w niedostatku. Przesłanką żądania alimentów jest **pogorszenie sytuacji materialnej małżonka niewinnego na skutek orzeczenia rozwodu.** Małżonek niewinny może otrzymać alimenty nawet jeśli sam zarabia na swoje utrzymanie – wystarczy tylko, aby rozwód z orzeczeniem o winie pociągnął za sobą pogorszenie sytuacji materialnej tego małżonka i wysokość żądanych alimentów była uzasadniona jego usprawiedliwionymi potrzebami.

Małżonek, który zgodnie z wyrokiem z orzeczeniem o winie jest „niewinny”, może otrzymać wyższe alimenty niż w przypadku, gdyby sąd nie orzekał w wyroku rozwodowym o winie stron, orzekł, że żaden z małżonków nie ponosi winy albo że oboje ponoszą winę za rozpad małżeństwa.

Małżonek, który nie został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia i który znajduje się w niedostatku, może żądać od drugiego małżonka rozwiedzonego dostarczania środków utrzymania w zakresie odpowiadającym usprawiedliwionym potrzebom uprawnionego oraz możliwościom zarobkowym i majątkowym zobowiązanego. Zatem przy winie podzielonej małżonków obowiązek alimentacyjny uzależniony jest od popadnięcia przez dochodzącego alimentów w niedostatek. **Taka sama sytuacja występuje, gdy żadnemu z małżonków nie została przypisana wina, a zatem sąd rozwodowy na zgodne żądanie małżonków zaniechał orzeczenia o winie.**

Jak długo trwa obowiązek alimentacyjny między rozwiedzionymi małżonkami?

Obowiązek alimentacyjny wobec małżonka rozwiedzonego **wygasa w razie zawarcia przez tego małżonka nowego małżeństwa.**

Jednakże, gdy zobowiązanym do zapłaty alimentów jest małżonek rozwiedziony, **który nie został uznany za winnego rozkładu pożycia, obowiązek ten wygasa także z upływem pięciu lat od orzeczenia rozwodu**, chyba że ze względu na wyjątkowe okoliczności sąd, na żądanie uprawnionego, przedłuży wymieniony termin pięcioletni.

Władza rodzicielska nad wspólnym małoletnim dzieckiem

Orzeczenie o władzy rodzicielskiej jest jednym z najważniejszych elementów wyroku rozwodowego, **o największej doniosłości z punktu widzenia rozwodzących się małżonków i ich małoletnich dzieci.**

Dziecko po rozwodzie powinno jak najmniej odczuć skutki rozstania rodziców, ponieważ bez względu na rozwód, **posiada ono prawo do wychowania przez oboje rodziców.**

Kluczowe znaczenie przy rozstrzyganiu przez sąd o władzy rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem ma zatem zasada „**dobra dziecka**”, **nie zaś interes rodziców.**

Sąd w pierwszej kolejności powinien rozważyć powierzenie wykonywania władzy rodzicielskiej obojgu rodzicom, jako rozstrzygnięcia, które co do zasady najlepiej zapewnia dziecku możliwość wychowywania go przez rodziców i utrzymywania z nimi kontaktów, nawet jeśli rodzice nie złożą w sądzie pisemnego porozumienia w tym zakresie.

Dopiero po stwierdzeniu, że w okolicznościach konkretnej sprawy nie byłoby to zgodne z dobrem dziecka, sąd może powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej jednemu z rodziców, ograniczając władzę rodzicielską drugiego do określonych obowiązków i uprawnień w stosunku do osoby dziecka, np. do współdecydowania o sposobach leczenia dziecka, wyborze szkoły, zmianie miejsca zamieszkania dziecka.

Należy pamiętać, że zgodne wykonywanie obowiązków rodzicielskich nie jest przywilejem, a obowiązkiem rodziców dla dobra dziecka. Trzeba jasno podkreślić, że małoletnie dziecko można prawidłowo wychować tylko w porozumieniu, gdyż konflikt zawsze zaburza prawidłowy rozwój poznawczy i emocjonalny dziecka. Dlatego w interesie dziecka jest, aby rodzice wypracowali metody zgodnego porozumiewania się, albowiem rozwód nie powinien eliminować żadnego z nich z życia dziecka.

Należy wyraźnie podkreślić, że powierzenie władzy rodzicielskiej obojgu rodzicom nie jest tożsame z ustanowieniem tzw. opieki naprzemiennej, która oznacza, że dziecko zamieszkuje naprzemiennie przez pewien czas z każdym z rodziców, np. tydzień u mamy, tydzień u taty. Takie orzeczenia, jakkolwiek popularne np. w USA, czy w Europie Zachodniej są w orzecznictwie sądów polskich niszowe i wydawane niechętnie, bardziej jako tzw. mniejsze zło, kiedy inne rozstrzygnięcia nie będą w konkretnej sytuacji bardziej korzystne dla dziecka.

Przy orzekaniu o władzy rodzicielskiej, sąd bierze pod uwagę wiek i płeć dziecka, więź uczuciową z każdym rodzicem, dotychczasowe miejsce wychowania dziecka, predyspozycje opiekuńczo – wychowawcze rodziców. Często dokonując oceny w tym zakresie sąd posiłkuje się opinią biegłych psychologów.

Za niepożądane uważa się rozdzielanie rodzeństwa, chyba że przed rozwodem rodzeństwo wychowywało się oddzielnie.

Sąd ponadto może orzec o zawieszeniu, ograniczeniu lub pozbawieniu władzy rodzicielskiej jednego lub obojga rodziców, jeżeli zachodzą przesłanki do wydania takiego orzeczenia.

Miejsce zamieszkania dziecka po rozwodzie rodziców

Orzeczenie przez sąd w wyroku rozwodowym o miejscu zamieszkania dziecka, **choć nie jest obowiązkiem rozstrzygnięciem wyroku, w praktyce następuje bardzo często.**

W myśl art. 26 § 1 k.c. dziecko ma miejsce zamieszkania u tego z rodziców, któremu przysługuje wyłącznie władza rodzicielska (czyli drugi rodzic został władzy rodzicielskiej pozbawiony), a także u tego z rodziców, któremu sąd powierzył władzę rodzicielską (czyli drugiemu rodzicowi władza rodzicielska została ograniczona). W takim przypadku sąd w wyroku rozwodowym nie orzeka o miejscu zamieszkania dziecka, ponieważ wynika to wprost z przepisów prawa. Miejscem zamieszkania rodzica jest przy tym miejscowość, w której przebywa z zamiarem stałego pobytu (art. 25 k.c.)

Inaczej jest w sytuacji pozostawienia pełnej władzy rodzicielskiej obojgu rodzicom, mającym inne miejsca zamieszkania. Wówczas, miejscem zamieszkania dziecka będzie miejsce zamieszkania rodzica, u którego dziecko **stałe przebywa**. Jeżeli dziecko nie przebywa stale u żadnego z rodziców, a brak jest zgody między nimi, **jego miejsce zamieszkania określi sąd**. Ustalenie miejsca zamieszkania dziecka przy jednym z rodziców stanowi bowiem tzw. istotną sprawę dziecka, która w przypadku braku porozumienia musi zostać przez sąd rozstrzygnięta.

Kontakty rodzica z małoletnim dzieckiem

Sąd rozwodowy z urzędu ma obowiązek w wyroku zamieścić rozstrzygnięcie o kontaktach rodziców z dzieckiem. Obowiązek wskazany powyżej nie jest jednak absolutny, gdyż przepis art. 58 § 1b k.r.o. **zezwala sądowi na nieorzekanie o utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem na zgodny wniosek stron.**

Najczęściej rodzice zgłaszają zgodny wniosek o nieorzekanie przez sąd o kontaktach, gdy mają wypracowane zgodne ustalenia w tym zakresie (najczęściej zawarte w porozumieniu wychowawczym) i nie ma między nimi konfliktu co do realizacji kontaktów z dzieckiem.

Oczywiście trzeba pamiętać o tym, że złożenie zgodnego wniosku stron nie wyklucza orzeczenia przez sąd rozwodowy o ograniczeniu lub zakazaniu kontaktów z dzieckiem, jeżeli utrzymywanie takich kontaktów stoi w sprzeczności z dobrem dziecka.

Co istotne, jeżeli wyrok rozwodowy nie zawiera orzeczenia o kontaktach, to nie może być w tej części egzekwowalny. W sytuacji zatem, gdy pomiędzy byłymi małżonkami już po uprawomocnieniu się wyroku rozwodowego powstanie konflikt na tle kontaktów z dzieckiem i rodzic, przy którym dziecko na stałe zamieszkuje przestanie wywiązywać się z zawartego wcześniej porozumienia wychowawczego, rodzic, który chce realizować kontakty, nie dysponuje żadnymi środkami przymusu prawnego w stosunku do byłego małżonka. W takiej sytuacji rodzic pozbawiony kontaktów zmuszony jest wszcząć postępowanie przed sądem opiekuńczym (sądem rejonowym miejsca zamieszkania dziecka) o ustalenie kontaktów z dzieckiem.

Nawet zatem, gdy rodzice dysponują zgodnym porozumieniem wychowawczym w zakresie kontaktów z dzieckiem warto, aby sąd powtórzył ustalenia zawarte w takim porozu-

mieniu w samym wyroku rozwodowym, na wypadek, gdyby już po uprawomocnieniu się wyroku rozwodowego pojawiła się potrzeba egzekwowania kontaktów z dzieckiem na drodze prawnej.

Alimenty dla dziecka

Zgodnie z art. 58 § 1 k.r.o. w wyroku orzekającym rozwód sąd orzeka, w jakiej wysokości każdy z małżonków jest obowiązany do ponoszenia kosztów utrzymania i wychowania dziecka. **Rozstrzygnięcie to dotyczy wyłącznie wspólnych dzieci małżonków, które są małoletnie.**

Sąd nie może, chociażby małżonkowie zgodnie o to wnosili, zaniechać orzekania o alimentach. Żaden z małżonków nie może także zrzec się alimentów od drugiego małżonka i zobowiązać się do całkowitego ponoszenia kosztów utrzymania dziecka.

Orzeczenie sądu powinno wskazywać konkretną kwotę alimentów na każde małoletnie dziecko. Jeśli dziecko powierzono jednemu z rodziców wystarczy, aby sąd wskazał określoną kwotę alimentów od drugiego małżonka. Drugiego małżonka sąd zobowiązuje do ponoszenia pozostałych kosztów oraz do osobistych starań o utrzymanie i wychowanie dziecka.

Podział wspólnego majątku

Orzeczenie przez sąd o podziale majątku między małżonkami jest możliwe, jeśli jedno z małżonków wystąpi z takim wnioskiem, **a przeprowadzenie tego podziału nie spowoduje nadmiernej zwłoki w rozpoznaniu sprawy.**

W praktyce, sąd orzeka o podziale majątku, jeśli małżonkowie nie posiadają znacznego majątku, a ponadto nie ma pomiędzy nimi sporu co do składu majątku, jego wartości oraz sposobu podziału. Orzeczenie przez Sąd o podziale majątku jest w takiej sytuacji pożądane, bowiem dodatkowo umożliwi ono stabilizację stosunków między małżonkami, zamykając etap małżeństwa także w aspekcie finansowym.

W sytuacji natomiast, gdy kwestia podziału majątku jest pomiędzy małżonkami sporna lub, gdy małżonkowie posiadają znaczny majątek, w skład którego wchodzi liczne składniki, w praktyce sądy pozostawiają takie wnioski stronom bez rozpoznania, a kwestią podziału majątku zajmuje się następnie sąd rejonowy w ramach postępowania podziałowego po ustaniu wspólności majątkowej.

Orzeczenie o sposobie korzystania ze wspólnego mieszkania

Sąd w wyroku rozwodowym orzeka o sposobie korzystania z mieszkania przez małżonków. Orzekając o wspólnym mieszkaniu małżonków **sąd uwzględnia przede wszystkim potrzeby dzieci i małżonka, któremu powierza wykonywanie władzy rodzicielskiej.** W praktyce orzeczenie takie polega na przydzieleniu każdemu z małżonków prawa do wyłącznego korzystania z określonych pomieszczeń (np. konkretnego pokoju) oraz prawa do współkorzystania z części wspólnych (jak np. ciągi komunikacyjne w lokalu, kuchni, łazienka).

Jeżeli oboje małżonkowie zgodnie o to wniosą, sąd zaniecha orzekania o sposobie korzystania ze wspólnego mieszkania.

Jeśli małżonek zachowuje się **nagannie i uniemożliwia wspólne zamieszkiwanie, sąd może na wniosek drugiego małżonka orzec o eksmisji.** Sąd najczęściej decyduje się na takie rozstrzygnięcie, jeśli małżonek dopuszcza się aktów przemocy, nadużywa alkoholu lub innych środków odurzających, w szczególności, jeśli małżonkowie mają małoletnie dzieci.